

Foredrag i Oslo Militære Samfund, 7. november 2005

ved

Kontreadmiral Jan Eirik Finseth
Generalinspektør for Sjøforsvaret

Status og utfordringer i Sjøforsvaret

Formann, ærede Forsamling, kjære forsvarsvenner

Innledning

Foredragets tittel er *status og utfordringer i Sjøforsvaret*. Foredraget vil dekke de sjømilitære utviklingstrekk, Sjøforsvarets omorganisering, strukturutviklingen og de økonomiske utfordringer vi står overfor.

Norge står overfor store sikkerhetspolitiske utfordringer i nord. Utviklingen kan gjøre Nordområdene like viktig geopolitisk som Midt-Østen i dag. Samtidig skal vi ivareta våre internasjonale forpliktelser. Sjøforsvaret har hatt og vil også i framtiden ha en sentral rolle i å innfri Norges sikkerhetspolitiske forpliktelser i internasjonal sammenheng.

Nordområdene defineres i dag som Norges strategiske hovedinteresse.

Sjømilitære utviklingstrekk

Jeg vil innledningsvis i foredraget forsøke å belyse det jeg mener er de mest markante sjømilitære utviklingstrekkene. Vi ser en del teknologiske og konseptuelle endringer i hvordan sjømilitær makt anvendes noe som også må få følger for det norske Sjøforsvaret. Dette påvirker igjen vår evne til å ivareta våre egne maritime interesseområder.

La meg først slå fast at det er de sikkerhetspolitiske utfordringer i norske havområder som er styrende for utviklingen av Sjøforsvaret. Disse utfordringene har imidlertid endret seg de senere år. Det er ikke så lenge siden vi konsentrerte oss om en ren forsvarskrig langs kystlinjen, og vi holdt faktisk på med det en god stund etter at muren falt. I dag skal vi være forberedt på å håndtere et stort spekter av situasjoner i hele vårt havdomene. Dette dreier seg om alt fra mindre brudd på lover og regler til ulike kriser av begrenset art - til væpnet konflikt.

I tillegg skal vi også overvåke og hevde vår suverenitet i kystområdet fra svenskekysten til Grense Jakobselv.

Det har etter hvert blitt en utbredt oppfatning at Norge har betydelige utfordringer å håndtere i våre havområder.

Svært mange har kommet til denne konklusjonen. Erkjennelsen av at Norge er en maritim nasjon med sikkerhetsutfordringer til sjøs har blitt et fastpunkt som har gitt konkrete følger for forsvarsplanleggingen. Resultatene av disse prioriteringene ser vi på ulike skipsverft i Norge, i Europa og i egen forsvarsindustri hvor det framtidige norske sjøforsvar er under bygging.

Sjøforsvaret har de senere år også vært engasjert i internasjonale operasjoner. Kanskje mer så enn mange er klar over. Vi blir benyttet i nye roller både i Middelhavet og lenger øst. Dette har uten unntak vært vellykket på den måten at norske fartøyer og avdelinger har løst sine oppdrag på en meget god måte. Etter at allierte nasjoner har redusert sin deltakelse på øvelser her i nordområdene har internasjonale operasjoner blitt vårt viktigste kontaktpunkt mot andre lands mariner.

Operasjonene fyller derved en rolle utover det de er tiltenkt. De hever vår kompetanse og sørger for at vi henger med i utviklingen. Det gjør oss mer kompetente – også i forhold til å løse nasjonale oppgaver i nærområdene.

Mye av forsvardebatten har den siste tiden dreiet seg om balansen mellom nasjonale og internasjonale oppdrag.

- Skal vi utvikle et Forsvar som er strukturelt, teknologisk og kompetansemessig tilpasset allierte operasjoner, eller skal vi utvikle et tallmessig større forsvar med lavere teknologinivå som først og fremst kan benyttes hjemme?

Det er mulig at spørsmålet er relevant for enkelte områder i Forsvaret, men på maritim side kjenner jeg meg ikke igjen i problemstillingen. Jeg kan ikke se for meg at vi begynner å anskaffe annenrangs fartøyer med dårligere utrustning fordi vi ønsker flere skrog.

Mitt utgangspunkt og mine prioriteringer rundt utviklingen av Sjøforsvaret er på alle måter dualistisk, hvor det nasjonale og det internasjonale perspektivet henger nøye sammen. Det norske sjøforsvaret har sin legitimitet og begrunnelse i vår status som havmakt, kyststat og sjøfartsnasjon. Vi må derfor være rustet, trent og forberedt på hele spekteret av kriser i eget havområde. Om nødvendig alene, uten alliert støtte.

Samtidig kan ikke et lands marine, ei heller ikke vår egen, utvikle seg uten betydelig kontakt med utlandet. Norge har ikke ressursene til å utvikle våpensystemer og sensorer, kunnskap og taktikk i isolasjon. Norge har også en betydelig interesse av at Europa og farvannet rundt har en stabil utvikling, blant annet i form av en fri og uhindret internasjonal skipsfart. Norge deltar derfor internasjonalt, ikke bare som en følge av formelle og uformelle forpliktelser, men også av egeninteresse.

Det er for øvrig litt historieløst å hevde at vi er inne i et skifte hvor Sjøforsvarets internasjonale oppdrag går på bekostning av oppdrag hjemme. *Sjøforsvaret har alltid vært ute.* Vi har siden etableringen av den Kongelige Norske Marine i 1814 vært engasjert i internasjonale operasjoner, ikke minst i Middelhavet. Den annen verdenskrig – hvor Marinen gjorde en betydelig innsats – var den største internasjonale operasjon av alle. Alle mariner er av natur internasjonale og vil alltid være et maktpolitisk verktøy som kan benyttes utenfor landets grenser. Et av de få historiske unntakene fra denne

regelen var kanskje det norske Sjøforsvaret under den kalde krigen hvor vi ut fra vår geostrategiske plassering var tvunget til å sette inn alle ressursene i forsvar av egen kyst.

Denne dualismen innebærer en vilje til å utvikle et Sjøforsvar som er scenarierobust. Med det mener jeg at den skal kunne benyttes til å løse et stort spekter av oppgaver i fred, krise og krig. Vi skal kunne løse de i egne havområder, langs norskekysten, men også i internasjonale operasjoner sammen med våre allierte. Hvilke oppdrag, når og hvor er ikke mitt anliggende. Sjøforsvaret skal frembringe kapasitetene og de skal ha høy grad av fleksibilitet.

Sjøforsvaret følger den sjømilitære utviklingen nøye og har utstrakt kontakt med en rekke land. I løpet av noen hektiske måneder før sommeren hadde vi stabssamtaler og møter med utenlandske marinesjefer i USA, Frankrike, Tyskland, Storbritannia, Polen, Spania, Tyrkia, Kroatia, og Nederland.

Et hovedinntrykk som fester seg i disse møtene er at alle nasjoner sliter med å fornye sin marine. Amerikanerne hadde for få år siden en ambisjon om å ha over 600 fartøyer, de er nå nede i under 300. Flere europeiske mariner har forlatt ambisjonen om å ha en balansert flåte som kan løse hele spekteret av sjømilitære oppgaver. De velger nå ut enkeltkapasiteter og øker dermed sin avhengighet av alliert bistand. Storbritannia trakk seg i våres ut av NATOs stående atlantehavsstyrke for en periode. Dette var første gang siden styrken ble opprettet i 1968 at det britiske orlogsflagget var fraværende. Også det et signal om krevende tider rent økonomisk. Til sammenligning kan nevnes at det norske sjøforsvar er mer enn halvert de senere år.

Et skråblikk på andre lands mariner viser for det første at vi deler mange av de samme økonomiske utfordringene og er i omstilling etter det samme mønsteret som oss selv. Men sammenligninger viser også at det ikke står dårlig til med det norske Sjøforsvaret, og gir rom for optimisme for fremtidens Marine og Kystvakt. Det skulle også bare mangle, for som jeg startet med, vi er en maritim nasjon. I det ligger at vår velferd og økonomiske handlefrihet i alt overveidende grad er basert på havet. Vi kan derfor ikke tillate oss å skape huller i den maritime strukturen. Det norske Sjøforsvaret må kunne håndtere maritim krigføring i hele sin bredde. Dersom noen velger å utfordre Norges suverenitet og suverene rettigheter vil de møte tilsvar i flere dimensjoner, under vann, på overflaten og i luften. Et av kjennetegnene ved det fremtidige norske sjøforsvaret er at vi beholder denne helheten. Det forutsettes her at logistikkapasiteten fremskaffes som en organisk del av den maritime strukturen. I tillegg er selve fundamentet for maritime operasjoner evnen til å rydde miner. Også denne kapasiteten viderefører og styrker vi.

Et annet fremtredende utviklingstrekk fortjener noen ord. Sjømilitære doktriner har alltid vært opptatt av kontrollen med havet, for derved å sikre oversjøisk handel og militære forsyningslinjer. Dette er klassisk sjøkrigsteori. Maritime styrker har hatt et vedvarende fokus på kontrollen med "the high seas". Kampen om Atlanterhavet stod også helt sentralt i 2 verdenskrig, og det samme var gjeldende under den Kalde Krigen. Evnen til å kontrollere Atlanterhavet har vært det styrende for vestlig flåtemakt.

Situasjonen er imidlertid endret og maritime styrker utfordres nå i mye mindre grad på det åpne havet. Forestillingen om store flåtestyrker som gjør opp seg i mellom er svekket. Samtidig utfordres maritime styrker, og skipsfart i sin alminnelighet, på nye

områder. Dette innebærer etter mitt skjønn det største sjømilitære paradigmeskiftet på over hundre år.

Truslene befinner seg i dag nærmere land, i det vi kaller kystnære områder. Havneområder, streder og lukkede farvann favoriserer de som ønsker å ramme oss, og de kan gjøre det med relativt rimelige midler. Evnen til å sikre disse områdene, og evnen til å trygge maritim næringsvirksomhet blir derfor en helt sentral oppgave. Det samme blir evnen til å føre frem militære styrker på kjøll – gjennom disse risikoområdene. "Kystnære områder" er imidlertid et vidt begrep, og må trolig inkludere områder som Skagerrak, Nordsjøen - eller Middelhavet for den del. Poenget er at flåtemaktens manøvrerom er begrenset. Samtidig er de topografiske og hydrografiske forholdene mer komplekse og krever spesialiserte våpen og sensorer. Også demografiske forhold spiller inn. Der hvor befolkningstettheten er stor er det også stor maritim trafikk tetthet.

Evnen til å bruke luftvernradarer i nærhet av land, evnen til å finne undervannsbåter i lite homogene vannmasser og ikke minst evnen til å rydde miner i farvann med varierte bunnforhold inngår i denne utfordringen. Det samme gjør evnen til å bruke makt på en presis og diskriminerende måte slik at man ikke rammer tredjepart.

Truslene har fått en mer asymmetrisk karakter. De kan fremstå som små hurtiggående farkoster eller sivile fly, miner og andre eksplosiver under vann. Det endrer ikke vesentlig på det sjømilitære håndverket. Vi må fortsatt evne å kontrollere overflaten, vannmassene under og luftrommet over. Disse nye truslene skjerper imidlertid kravet til reaksjonsevne på våre enheter, i tillegg til at nøyaktig overvåkning og etterretning får økt betydning. Begge deler krever en utvikling av nye prosedyrer og taktikk. I alt dette er det viktig å forstå at det mest sannsynlige er hendelser vi ikke kan forutse eller planlegge for. Det er altså det uforutsigbare som er det mest sannsynlige.

Sjøforsvarets strukturutvikling

Hva så med den struktur Sjøforsvaret har for å ivareta nasjonale og allierte utfordringer de kommende år?

To forhold gjør seg gjeldende i denne sammenheng. Det er gjennomføringen av omstillingen og innfasing av den nye strukturen de nærmeste årene.

Prosjekt Neptun har hatt som målsetting å iverksette de omstillingstiltak som Forsvaret er pålagt i St. prop 42. Omorganiseringen skal sikre at Sjøforsvaret er tilpasset de overordnede økonomiske og personellmessige rammevilkår, men også at Sjøforsvaret har den kvalitet som er nødvendig for gjennomføre de oppgaver som vi blir pålagt både nasjonalt og internasjonalt. Den nye organisasjonen skal være på plass den 1. august 2006.

Sjøforsvaret er inndelt i tre søylene med avklart myndighet og klare ansvarslinjer. Søylene består av Kysteskadren, Kystvakten og Sjøforsvarets skoler. Hovedlinjen i den nye organisasjonen er en styrking av de operative enhetene der kampkraften eller stridsevnen skal styrkes. Dette skjer på bekostning av at antall stillinger ved sjøforsvarets skoler reduseres.

Den maritime taktiske ledelses kapasitet vil bli forbedret gjennom en styrking av den taktiske maritime kommandoen (NoTG).

Kysteskadrens flotiljer nedlegges og erstattes med våpen. Våpenspesifikke treningssentra videreutvikles eller opprettes direkte underlagt våpensjefene og i nær tilknytning til fartøyene. Dette er ønskelig siden simulatorentrening i større grad vil skje om bord på fartøyer knyttet opp mot treningssentra. Modellen gir styrket samarbeid mellom de operative enhetene og treningssentra. Samtidig gir det våpensjefene bedre styringsmuligheter, eksempelvis ved i større grad å kunne tverrprioritere personellressurser ved treningssentra og kursvirksomhet opp mot seilingsprogrammet. Undervisning innenfor fagspesifikke områder som taktikk, anti-luft krigføring, samband osv vil fortsatt bli beholdt ved KNM Tordenskjold. Trening på allerede eksisterende simulatorer ved skolen vil fortsette.

Marinens jegermiljø vil bli samlet i et våpen "Marinens Jegervåpen". Det vil bestå av Marinejegerkommandoen (MJK), Kystjegerkommandoen (KJK) og Minedykkerkommandoen (MDK). I tillegg samler vi de minste fartøyene – innsettingsfartøyene – i en Taktisk båtskvadron. Hensikten er å samle allerede små miljøer og sørge for at disse kan støtte hverandre.

For å kunne operere som en "maritim styrke" tilpasset både nasjonale og internasjonale operasjoner trenger marinen å få tilført logistikk. Organisk logistikk som en del av en maritim styrke er en forutsetning for å utnytte stridsevnen i Sjøforsvaret og gi oss den nødvendige fleksibilitet til å kunne utføre pålagte oppgaver og oppdrag. To logistikkfartøyer må derfor inn i strukturen snarest mulig.

Utfordringen i marinen de nærmeste årene vil være knyttet til innfasingen av både Fridtjof Nansen-klassen og Skjold-klassen. Samtidig som den nye strukturen innfases vil hele Sjøforsvarets struktur omorganiseres. Personellet skal opprettholde kompetanse for å drive den gamle strukturen samtidig som de skal utdannes og trenes for nye fartøy. Dette er mildt sagt svært krevende. La meg benytte anledningen til å takke logistikkorganisasjonens (FLOs) prosjektmedarbeidere og den understøttelse som er avgitt til Sjøforsvarets prosjekter.

Sjøforsvarets struktur vil i år 2010 være sammensatt av Kysteskadren med en taktisk maritim kommando (NoTG), 5 fregatter med helikopter, 6 Undervannsbåter, 6 Skjold klasser, 6 Mineryddingsfartøyer, Marinens Jegervåpen med Marinejegerkommandoen, Minedykkerkommandoen, Kystjegerkommandoen og en Taktisk båtskvadron, samt to logistikkfartøyer. Innføringen av totalt 14 nye NH 90 helikoptre vil gi Sjøforsvaret en helt ny og etterlengtet kapasitet. Samarbeidet med Luftforsvaret er særdeles godt.

Kystvakten vil bestå av 4 havgående fartøyer med helikopter, samt innleide ytre KV-fartøy og Indre Kystvakt (IKV). Jeg vil komme tilbake til Kystvakten senere i foredraget.

Øving, trening og eksperimentering

Sjøforsvaret har som målsetting å få til en kapasitetsøkning gjennom målrettet trening, øving og analyse av sin virksomhet. Dette for å forsikre oss at vi innehar den kvalitet som kreves for å kunne delta i skarpe operasjoner internasjonale og nasjonalt dersom det er påkrevd. Den våpenspesifikke trening skal ligge i bunn for kompetanseheving i de

ulike våpenarter. Kysteskadren vil styrke den operative evnen ved ytterligere å vektlegge samarbeid og integrasjon.

Det skal gi Sjøforsvaret et handlekraftig verktøy, en maritim sammensatt styrke som kan settes sammen avhengig av de oppdrag som skal løses. Økt kvalitet skal oppnås ved hjelp av økt simulatorbruk, ved å øve og trene mer riktig, samt at eksperimentering og taktikkutvikling skal bli en mer naturlig del av øvingsvirksomheten.

En viktig del av denne øvingsaktiviteten er å gjennomføre skarpskytinger med alle våpentyper. Det er viktig at vi er sikre på at de ulike våpensystemer og våpentyper fungerer teknisk og operativt, det er viktig å øke kunnskapen om våpensystemets bruk, samt at det er en vesentlig motivasjonsfaktor for personellet å se at våpensystemene fungerer i praksis. Sjøforsvaret gjennomfører årlige skarpskytinger med hovedvåpen.

Oppøving og samøving med våre allierte er i dag flyttet fra de nordlige områdene til Nordsjøbassenget. Det er her hovedtyngden av øvingsaktiviteten gjennomføres. All sertifisering av NATOs tildelte styrker skjer i og rundt Nordsjøen. Vi har som målsetting å forbedre det høye faglige nivået vi har. Da forutsettes det at øvings- og treningsaktiviteten skjer sammen med våre allierte der hvor omfattende og avanserte øvelser gjennomføres. Det vil også være en viktig oppgave å sørge for alliert deltagelse i norsk øvingsaktivitet i Nord og Sør-Norge. Allierte maritime styrker deltar årlig i Forsvarets felles vinterøvelse.

Kystvakten

Kystvaktens kjerneoppgaver er knyttet til suverenitetshevdelse, fiskerikontroll, maritim sikkerhet og kriminalitets bekjempelse, ulykkesberedskap og oljevernberedskap. Jeg pleier å si at Kystvakten eier tilstedeværelsesbegrepet. Til å ivareta disse oppgavene ble kystvaktstrukturen i St.prop. 42 fastsatt til 21 fartøyer, hhv 4 helikopterbærende fartøyer, 7 Ytre kystvaktfartøyer og 10 Indre kystvaktfartøyer. Indre kystvakt består i dag av 8 fartøyer med ansvar for hver sin sone langs kysten. På materiellsiden er det allerede inngått kontrakt for levering av 5 nye indre kystvaktfartøy fra 2006. I tillegg til disse er det inngått langsiktig leieavtale av et nytt større fartøy for den ytre kystvakt, KV Harstad. Det er også gledelig å registrere at vi for vel 2 uker siden inngikk kontrakt om bygging og innleie av et nytt avansert fartøy til den ytre Kystvakt.

Med større fokus på evne til slepebåtberedskap og oljevernberedskap langs kysten er det behov for å tilpasse fremtidens ytre kystvaktfartøy disse oppgavene. I tråd med de politiske føringer og Forsvarssjefens oppdrag har jeg prioritert kvalitet og evne til å løse flere typer oppgaver på bekostning av antall kystvaktfartøyer. Den nye flåten er tilpasset dagens og framtidens oppgaver. Det er viktig for oss å kunne ivareta de oppgavene som kommer med økt oljetransport langs kysten, økt leteaktivitet og utvinning av gass. Med grunnlag i Kystvaktens budsjett har jeg for Forsvarssjefen anbefalt en struktur på totalt 12 fartøyer. 5 nye innleide fartøy til den indre Kystvakt, 4 eide fartøy med helikopter og tre moderne innleide fartøy for den ytre Kystvakt. Luftforsvaret vil operere 8 nye helikopter til Kystvakten. Det er dette vi klarer å få til innenfor dagens rammer.

Økonomi og strukturutvikling

La meg så si noen ord om den strukturutviklingen vi har vært gjennom de siste årene og Sjøforsvarets økonomiske situasjon.

Vi nærmer oss nå slutten av den første store omstillingsperioden. Fra neste år skal omstillingen videreføres ut inneværende langtidperiode. Vi har etablert en rekke fellesinstitusjoner som Forsvarets logistikkorganisasjon, Felles kompetansesenter for Kommando - Kontroll og Informasjonssystemer, Felles Kompetansesenter Logistikk samt en rekke fellesstabsfunksjoner. I tillegg er Forsvarsdepartementet styrket med vel 100 årsverk hvor flere funksjoner av fagmilitær karakter er overført fra Forsvarets militære organisasjon. I utgangspunktet var jeg positiv til en slik felles organisering hvor synergi skulle blomstre. Men erfaringene så lang er at forsvarsgrenene tappes for ressurser, ekspertise og kompetanse uten at vi får tilbake de tjenester vi forutsatte.

Samtidig har den interne faktureringen, det interne samvirkeleg, ført til en byråkratisering og overføring av midler fra den spisse ende (fra forsvarsgrenene) til fellesinstitusjonene som ikke var forutsatt. *Det lekker altså fra den spisse ende til støtte og forvaltning.*

En av hovedintensjonene med omstilling var jo at vi skulle overføre årsverk fra forvaltning, støtte og administrasjon til forsvarsgrenene. Fordelingen er i dag vel 38% av de totale årsverk til den spisse ende og ca 62 % til forvaltning, støtte og administrasjon. Når omstillingen er gjennomført vil fordelingen være 41% av årsverkene til den spisse ende, 59% til støtte, administrasjon og forvaltning. Stridsevnen ligger i forsvarsgrenene, tappes de for ressurser reduseres også forsvarsevnen. Jeg fraråder en videre utvikling slik jeg nå har beskrevet.

La meg så si noen ord om ansvar og myndighet. Jeg opplever i dag svært usikre og uklare ansvarslinjer. Hvilken myndighet som er tildelt de ulike nivå er heller ikke avklart. Departementet er ansvarlig for strukturutviklingen. I den sammenheng foretas det fagmilitære vurderinger i departementet. Det konkluderes uten at generalinspektørene og forsvarsgrenenes fagmiljøer har vært involvert. Departementet gir altså direkte faglige råd til Forsvarssjefen.

Samtidig har jeg som Generalinspektør fagansvaret, ansvar for sikkerhet, for utdanning og kompetanseoppbygging, oppsetting av fartøy og avdelinger til operativ myndighet og er således ansvarlig for de fagmilitære råd til min sjef. Hvem er ansvarlig for hva? Oppdrag gis av departementets avdelinger direkte til forsvarsgrenstabene eller forsvarsgrenenes avdelinger. Men hvilken myndighet?

(Hvilken rolle har egentlig generalinspektørene, skal forsvarsgrensjefene anonymiseres eller avvikles?)

Det samme mønster kan beskrives innenfor den daglige operative drift og strukturutvikling. Lignende forhold kan gis i grenseskillet forsvarsgren fellesinstitusjoner. I et maktapparat som Forsvaret er det selvsagt at ansvar og myndighet er tindrende klart fordelt og forstått.

Jeg avslutter mine kommentarer til strukturutviklingen med noen utviklingstrekk innenfor materiellanskaffelser. Det har aldri vært et slikt omfattende og komplekst byråkrati rundt materiellinvesteringer som i dag. Intensjonen var jo det stikk motsatte, nemlig å skape en avbyråkratisering, en forenkling av prosjektkontroll og prosjektadministrasjon. En strukturutvikling hvor det fagmilitære hadde fokus og hvor vi i løpet av kort tid evnet å framskaffe det materiellet vi hadde behov for. Målsettingen var altså en rask og avbyråkratisert prosess.

Generalinspektørene har mistet sin faglige kontroll med materiellutviklingen, en nødvendig oppgave og et nødvendig ansvar generalinspektørene hadde tidligere. Totalprosjektansvaret er nå overført Forsvarsdepartementet. Dette betyr dette at ansvaret for kompetanseoppbygging, sikkerhet, understøttelse og logistikk, utdanning, trening, tekniske og operative tester som er tillagt totalprosjektansvaret i realiteten er overført Forsvarsdepartementet.

Dette fører til ineffektivitet, til lange og uoversiktlige beslutningsprosesser og til at kontrollen med den militærfaglige delen av prosjektene forringes kraftig.

Spørsmålet blir da også om vi klarer å omsette de tildelte ressurser på en effektiv måte og anskaffe strukturelementer i henhold til besluttede tidsplaner. Dette må det gjøres noe med, denne utviklingen kan ikke fortsette.

Jeg vil også benytte anledningen å si noen ord om den økonomiske utviklingen. Forsvarets andel av Brutto Nasjonalprodukt (BNP) er synkende og utgjør i dag knapt 1,7%. Vi skal tilpasse og skape et Forsvar som er i balanse gitt de årlige budsjetttrammer. Forsvaret koster penger og det er en illusjon å tro at vi ved noen harde effektiviseringsgrep skal frigi nok midler til å skape en forbedret forsvarsstruktur. Skal Stortingets struktur materialiseres må bevilgningene økes samtidig som det gjennomføres en kraftig reduksjon i Forsvarets infrastruktur.

(Vi må langt tilbake i tid for å finne svakere forsvarsbudsjetter enn det vi har hatt de senere år. Tar vi utgangspunkt i brutto nasjonalprodukt må vi helt tilbake til 30 tallet for å finne like svake budsjetter. Tar vi med den teknologiske fordyrelse, som er et påslag på mellom 6 og 12 % i tillegg til konsumprisindeksen, er det mulig å beskrive dagens budsjettnivå som det laveste reelle budsjett siden Norge ble selvstendig nasjon i 1905. En sammenligning med det reelle budsjettnivået ved inngangen til 90-tallet ville gitt oss et budsjettnivå i dag på langt over 40 milliarder kroner).

Forsvaret er altså i dyp ubalanse.

Dersom vi ønsker at vi skal ha råderett og kontroll hjemme og løse våre forpliktelser ute krever det tilstrekkelig budsjetter. Vi er i kraftig ubalanse og har vært det i lang tid. Det mangler som kjent 4 til 6 milliarder for å anskaffe og drifte den forsvarsstrukturen som er besluttet i inneværende langtidsperiode.

Fra 2008 må jeg årlig ha tilført 900 millioner kroner for å løse pålagte oppgaver og drifte den vedtatte maritime strukturen. I dette beløpet inngår både Kystvakten og Marinen.

Fremtidig utvikling

Ved utgangen av den kalde krigen hadde allierte mariner altså identifisert et kapasitetsgap innenfor kystnære operasjoner. Behovet for fartøyer, våpen og sensorer som kan fungere optimalt i krevende kystnære farvann er identifisert som det største behovet i mange land. Doktrinært har amerikanerne vært førende. De var de første til å formulere de nye utfordringene på begynnelsen av 90 tallet. Det er imidlertid nå vi ser de første håndfaste resultatene av denne dreiningen. US Navy's største og mest kostbare anskaffelsesprosjekt i dag er de såkalte "Littoral Combat Ship", eller "kystkampfartøyer" om man vil. Dette skjer også i de andre allierte mariner samtidig som det satses stort på økt amfibisk kapasitet.

Norge har et visst fortrinn i denne utviklingen. Vi har operert relativt kystnært under hele den kalde krigen og utviklet både kompetanse og våpensystemer deretter. Derfor har vi de senere år vært i førerretten for utvikling og utprøving av deler av ny NATO-taktikk.

Samtidig pågår et utviklingsarbeid i samarbeid mellom Forsvaret, Forsvarets Forskningsinstitutt og industrien. Her frembringes nye systemer som er anvendelige i kystnære operasjoner. De to fremste eksemplene er nye sjømålsmissiler og den svært avanserte undervanns-rekognoserings farkosten Hugin.

Også i operasjoner kommer denne spesielle kompetansen til sin rett. Våre ubåter som har deltatt regelmessig i operasjon Active Endeavour siden februar 2002 utmerker seg med sin evne til å operere effektivt i farvann hvor andre lands ubåter vegrer seg. MTBene tilførte en ny og effektiv fleksibilitet til operasjonen i Gibraltar-stredet.

Den markante dreiningen mot kystnære operasjoner er trolig vedvarende. Sjøforsvaret er vel forberedt på denne utviklingen som en følge av våre naturgitte forutsetninger og vår stilling under den Kalde Krigen. Kystnære maritime operasjoner er derfor vårt satsningsområde. Kapasiteten skal videreutvikles og vi har en høy ambisjon på dette området.

Her hjemme er utviklingen i nordområdet i ferd med å få økt oppmerksomhet. Vi står foran en betydelig økning av aktiviteten i Barentshavet. Dette reiser først og fremst industrielle og økonomiske spørsmål, i tillegg til beslektede saker som sysselsetting og bosetting. Økt aktivitet i Barentshavet har også en sikkerhetspolitisk dimensjon. Den største drivkraften til økt petroleumsaktivitet er behovet for stabile og sikre forsyninger.

La meg derfor konstantere at en økt aktivitet til havs har enn sikkerhetspolitisk og sjømilitær dimensjon. Norsk sjømilitær tilstedeværelse vil være et viktig virkemiddel for å trygge en stabil og sikker utvikling som i størst mulig grad ivaretar norske interesser. La meg samtidig si at de sjømilitære problemstillingene vi ser for oss i nord allerede eksisterer i sør. Vi skal ikke glemme at det er en betydelig aktivitet i Nordsjøen, og at Skagerrak fortsatt er det sjøområdet med høyest trafikk tetthet.

I forhold til nordområdet vil jeg spesielt trekke frem betydningen av å ha et sann tids situasjonsbilde over aktiviteten i dette område og en grundig forståelse av hva som skjuler seg bak aktiviteten. Bruk av satellitter og luftbårne sensorer er blant de mest effektive formene for overvåkning. Bare på den måten kan vi rette fartøyenes tilstedeværelse mot de aktuelle områder. Landsdelskommando Nord-Norge har i økende grad tatt i bruk dette, og jeg tør påstå vi aldri har hatt et bedre bilde i nord. Paradokset i dette er at jeg som marinesjef indirekte sier at flere fartøyer alene ikke er tilstrekkelig for å gjøre en bedre jobb i disse havområdene. Et bedre og tettere samvirke med luftbårne sensorer, videreutvikling av vår evne til å utnytte satellittovervåkning og ikke minst ubemannede fly er også viktig i denne sammenheng.

Jeg vil forsøke å oppsummere med at jeg er betinget optimistisk på vegne av det fremtidige Sjøforsvaret. Vi befinner oss i en utviklingsfase og en rekke investeringer har falt på plass. Fremtidens Sjøforsvar har potensial til å bli meget relevant både i lys av våre nasjonale maritime sikkerhetsutfordringer, samtidig som vi forblir relevante i en internasjonal kontekst. Et par skjær i sjøen finnes imidlertid, så vi må ikke sovne i bestikket.

Det er for det første helt sentralt at de prosjektene som er i gang fullføres på skikkelig vis. Det innebærer blant annet at fartøyene bevæpnes som planlagt. Forsvaret har, som tidligere nevnt en svært anstrengt økonomi. Jeg kan ikke med sikkerhet fastslå hvor man vil lete etter innsparinger i årene fremover, men jeg kan ikke akseptere at vi seiler rundt med krigsskip uten våpen, og vil derfor være en vakthund i så måte. Budsjettene må som sagt økes, hvis ikke vil strukturen forvitte, og muligheten til å forsvare og sikre norsk territorium vil være prisgitt andre nasjoners vilje og interesser. Samtidig må vi i en forsvarsstruktur som er redusert kraftig de senere år, kraftsamle på få steder. For Sjøforsvaret vil dette innebære ett tyngdepunkt i Nord og ett tyngdepunkt i Sør.

En annen forutsetning som ikke er falt på plass er logistikk og etterforsyning av flåten. Dette er en nødvendighet i alle militære operasjoner. En mer fleksibel marine som benyttes langs kysten, i Barentshavet, Nordsjøen eller Middelhavet må baseres på etterforsyning til sjøs. Vi har behov for logistikkfartøyer som kan være med flåten. Dette er noe jeg jobber intenst med å skape forståelse for, og vi vil lykkes. Vi tar som sagt sikte på et offentlig – privat samarbeid, noe som betyr at vi vil anbefale innleie av fartøyer etter modell av Kystvakten.

Før jeg avslutter vil jeg benytte anledningen til å gi honnør til Sjøforsvarets personell. Jeg er svært imponert over mine medarbeidere i Sjøforsvaret som etter år med omveltninger av struktur og organisasjon nedlegginger og endringer av annen art holder humøret oppe, viser en motivasjon og en interesse for virksomheten vår som er upåklagelig. Det faglige nivået, trenings -og øvingsnivå, altså vårt profesjonelle faglige nivå holder verdensklasse. Vi skal gi våre medarbeidere forutsigbarhet, lette litt på arbeidspresset og gi tilbake fritiden og samværet med familie og venner. Vi skal ta godt vare på våre medarbeidere.

Dette betyr stabilitet, at vi får ro og forutsigbarhet i Forsvaret. At omveltninger og gjennomgripende strukturendringer tar slutt. Skal vi holde på våre meget velkvalifiserte og dyktige medarbeidere kreves stabilitet og forutsigbarhet.

Jeg lar dette runde av mitt foredrag. Takk til arrangørene og til dere som har satt av denne kvelden.

Takk for oppmerksomheten.